

MUNI
SPORT

Pedagogika a psychologie

bp4835

Vladimír Jůva

Katedra pedagogiky sportu, FSpS MU

juva@fsps.muni.cz

Proč psychologie, poradenství, pedagogika, ...?

(Sportovní) fyzioterapeut – fyzioterapeutka

- pomáhá lidem
- edukuje
- vzdělává
- vychovává
- lečí
- ...

= práce s lidmi = sociální profese → **pomáhající profese** →

vedle odborných **kompetencí** nutné i další kompetence – sociální, komunikativní, poradenské, pedagogické, didaktické, ...

Proč psychologie, poradenství, pedagogika, ...?

Proč psychologie?

- fyzioterapie = práce s lidmi** →
- potřeba je **hlouběji poznat, pochopit, porozumět, ...**
lidskému prožívání a chování = **psychologické vědění**

Proč poradenství?

- fyzioterapie = pomoc lidem** →
- = podstata poradenství = **profesionální rada a pomoc**

Proč pedagogika?

- fyzioterapie = edukace klientů, kolegů, veřejnosti, ...** →
- potřeba seznámit se s **podstatou** a „technologí“ **edukace**

Proč psychologie?

Práce s lidmi →

- potřeba je **hlouběji poznat, pochopit, porozumět**, ... →
- **psychologie** = sociální věda – zabývá se člověkem (ve společnosti)
- **psychologie** = řecky psyché = duše + logos = věda
- **psychologie** = výzkum **psychických procesů** (= vnitřní – **prožívání**)
+ jejich **vnějších projevů** (= vnější – **chování**)
- **psychické procesy** =
 - emoční (citové = vznik, rozvoj citů)
 - kognitivní (poznávání = získávání a zpracovávání informací, učení)
 - konativní (snahové, volní = usměrňování chování)

Proč psychologie?

Podněty pro práci s klientem a **psychologické disciplíny**:

A. Teoretické

- neuropsychologie** – vztahy mezi tělesnými a psychickými procesy
- obecná psychologie** – psychické procesy u duševně zdravých
- patopsychologie** – psychické procesy u nemocných
- vývojová psychologie** – (psychický) vývoj jedince během života
- ...

B. Praktické

- klinická psychologie** – diagnostika a léčba osob s psych. poruchami
- psychologie zdraví** – vztah psychických procesů a chování a zdraví
- psychologie sportu** – osobnost sportovce a trenéra, jejich vztahy, ...
- ...

Proč poradenství?

Poradenství – důvody vzniku:

- život a současný složitý svět → řada problémů →
- jedinec se nedokáže někdy sám s nimi vyrovnat →
- hledání **pomoci** u:
 - příbuzných
 - nejbližších osob
 - dobrých přátel
 - odborníků
 - ...
 - X **zneužití** – reklamy, sekty, pseudoodborníci, ...

Proč poradenství?

Poradenství – důvody vzniku:

Každý se může ocitnout v situaci, kdy potřebuje radu a pomoc:

- při plnění každodenních úkolů
- při řešení osobních problémů
- při řešení psychických problémů
- při řešení zdravotních problémů
- ...

→ **potřeba rady a pomoci** – odjakživa

- počátky poradenství – např. v USA (1908) – poradna pro přistěhovalce – hledání práce

Proč poradenství?

**Podstata a klíčový rys poradenství = POMOC =
dojednaný způsob společné práce, kterou si klient
přeje, pracovník ji nabídl a klient zvolil**

POMOC – klient rozhoduje, co bude X

sociální kontrola – pracovník rozhoduje, co bude

Proč poradenství?

Poradenství není:

- jednostranné dávání rad
- jednostranná intervenční činnost
- sociální práce
- charita ... i když prvky mohou být obsaženy

Poradenství je:

- setkávání lidí (většinou odborníka a klienta)
- vztah rovnocenných lidí
- pomoc k sebepomoci a větší autonomii a samostatnosti klienta
- zvládání krizových situací
- ...

Proč poradenství?

Prvky poradenství – poradenského procesu:

- poradce** (prospěšnost, úcta ke klientovi, odborník, ...)
- klient** (osobní problém, vyhledání pomoci, ...)
- pracovní aliance** mezi poradcem a klientem (společné úkoly, cíle, názory, citová vazba, ...)

Schopnosti (kompetence) poradce:

- pochopit smysl** klientových výroků = objektivní obsah + emoce + ...
- aktivně naslouchat**
- shrnout** obsah výroků, taktně **oponovat** a **interpretovat** smysl
- podávat** přesné a srozumitelné **podněty**
- stimulovat** klienta
- ...

Proč poradenství?

Etické a profesní nároky na poradce

- mnohé zásadní z nich obsahuje **Etický kodex fyzioterapeuta** (viz Unie fyzioterapeutů České republiky), např.: Fyzioterapeut
- nesmí ohrozit zdraví klienta
- přispívá k rozvoji odborné úrovně a zajištění kvalitní péče o klienty
- je povinen průběžně udržovat nejvyšší úroveň svého vzdělání a odbornost (celoživotní vzdělávání)
- je vázán **mlčenlivostí**...
- podává klientům **přesné informace**...
- spolupracuje** v klientově zájmu s ... **lékařem** ... i **dalšími profesemi**
- se podílí na **rozvoji vzdělávání ostatních** zdravotnických pracovníků

Proč poradenství?

Rysy efektivního poradenského procesu:

- „terapeutická“ atmosféra (pocit klienta = **důvěra a bezpečí**)
- záruka klientovy **svobody** (bez nátlaku a manipulace)
- cesta k odpovědnosti** klienta
(naučit se nést důsledky svých svobodných rozhodnutí)
- přijetí klienta** poradcem (akceptace, empatie, pozitivní vztah, bez kladení podmínek – viz Rogers – humanistická psychologie)
- záruka **důvěrnosti** poradenského procesu
- ...

Proč poradenství?

Cíle poradenského procesu:

- prohloubit **sebepoznání** klienta
- přijímat svou osobnost** s přednostmi i nedostatky
- objevit svůj hlavní **problém** a jeho příčiny
- získat informace** potřebné pro závažná rozhodnutí
(např. změna povolání, životního stylu, ...)
- formulovat realistický **plán** pro řešení problému
- osvojit si schopnost dělat **produktivní rozhodnutí**
- rozvíjet osobnost** ve vztahu k sobě i jiným
- saturovat potřebu **komunikace** a lidské **účasti**
- ...

Proč poradenství?

Základní fáze poradenského procesu:

1. **Navázání vztahu** a „terapeutické“ atmosféry
2. **Zjištění důvodu** klientova příchodu
3. **Diagnóza** klientova **problému**
4. **Řešení problému** – zásadní cíl a možnosti jeho dosažení
5. **Klientovo** konečné **rozhodnutí**
6. **Závěr** poradenského procesu = **klientova** psychická **samostatnost** (Drapela, 1997)

Proč poradenství?

Poradenství – různá vymezení, ale shoda

- **základ = pomoc = vztah poradce + klient**
- **poradce** = snaha podpořit motivaci nebo osobnostní rozvoj jedince (klienta, sportovce, dítěte, adolescenta,...) a úsilí zlepšit jeho celkové vnitřní rozpoložení
- **poradenství = *komunikace, proces a vztah***, v němž jedna osoba (poradce) se pokouší svou vědecko-praktickou radou prokázat službu, pomoc nebo prospět, či být odborně užitečná tomu, komu radí, tedy jiné osobě (Kohoutek, 2008)

Proč pedagogika?

- **Pedagogika = sociální věda (+ výzkum)**
- **Vznik termínu** – antická řečtina – *paidagógos* (otrok doprovázející chlapce do školy)
- **Pedagogika** = věda o permanentní edukaci (= výchově a vzdělávání)
- **Edukace** – původ antická latina – *educatio* (vedení vpřed, výchova, vzdělávání)
- **Pedagogika zkoumá** vývoj, systém a realizaci edukace
- Edukace provází člověka celý život → pedagogika → **význam pro všechny**, především pro **sociální profese**

Proč pedagogika?

Fyzioterapie = i edukační (vzdělávací) aktivity

Edukace (výchova v širokém pojetí, výchova a vzdělávání)
= **záměrné působení na rozvoj jedince (pomoc jedinci)**
s cílem dosáhnout **pozitivních změn** v jeho rozvoji

Edukace = procesy řízeného učení

Učení = psychický aktivní a tvořivý proces (permanentní) –
probíhá v jednotě tělesných a duševních předpokladů,
je klíčový v adaptaci člověka, rozšiřuje jeho možnosti

Proč pedagogika?

Rozvoj pedagogického vědění

- **názory na edukaci** = klasická **součást filozofie**
- rozvoj **normativních pedagogických koncepcí**
- **vznik sociálních věd** – 19. století – sociologie, psychologie, pedagogika, ...
- začátek 20. století – **vznik pedagogických výzkumů** = „moderní“ empirické pedagogiky
- 20. století – **rozvoj pedagogických subdisciplín**

Proč pedagogika?

Podněty pro práci s klientem a **pedagogické disciplíny**:

- **obecná pedagogika** – systematizace a interpretaci základních pedagogických pojmů, jevů a zákonitostí
- **didaktika** = teorie („technologie“) vzdělávání (a vyučování)
 - obecná didaktika
 - **speciální didaktiky** = specifické zaměření (věk, obor, škola) – např. didaktika sportu, ošetrovatelství, ...
- pedagogika předškolní, školní, ..., andragogika, geragogika

Proč pedagogika?

Podněty pro práci s klientem a **pedagogické disciplíny**:

- **speciální pedagogika = výzkum** edukace jedinců se **speciálními potřebami** = zdravotní **znevýhodnění** + **postižení**, poruchy učení, ... + sociální znevýhodnění + **nadaní**
 - **oftalmopedie** – zraková postižení
 - **logopedie** – vady komunikace
 - **surdopedie** – sluchová postižení
 - **psychopedie** – mentální postižení
 - **etopedie** – obtížně vychovatelní jedinci, emoční problémy
 - **somatopedie** – poruchy hybnosti
 - ...

Proč pedagogika?

Podněty pro práci s klientem a **pedagogické disciplíny**:

- **pedagogika volného času** = pedagogické zhodnocení volného času – **sportem**, uměním, ... = zájmové vzdělávání – **animativní didaktika**
- **pedagogika zážitku** (zážitková pedagogika) – využití **sportovních** a pohybových **aktivit**
- **pedagogika sportu** – edukace v rámci školního, rekreačního a soutěžního sportu
- ...

Proč pedagogika?

Rysy soudobé edukace:

- = jedna z klíčových podmínek **existence lidstva**
- aktuální **zaměření edukace** ← **globální problémy** → viz současná pandemie → výchova ke zdraví – zdravotní **gramotnost** + pohybová, funkční, mediální, ...
- **demokratická** – rovnost šancí na vzdělání
 - zajištění **rovných příležitostí** ve vzdělávání
 - vyrovnávání „startovní čáry“ (nejen u znevýhodněných)
- **humanistická** – dílna lidskosti =
 - **orientace na** dítě, žáka, studenta, klienta, sportovce, ...
- ...

Proč pedagogika?

Realizace edukace:

- **formální vzdělávání** = ve formálních vzdělávacích institucích (např. vysokoškolská výuka, ...) – kurikulum, ukončení, ...
- **neformální vzdělávání** = také organizované, ale **mimo formální vzdělávací systém** (sportovní a volnočasové organizace, podnikové vzdělávání, ...)
- **informální vzdělávání (učení)** = **neorganizované** (každodenní zkušenost – učení v práci, sportu, VČ aktivity, masmédia, známí, ...)